

Postkolonial kritik

En gemensam utgångspunkt för postkolonialt tänkande är kritiken mot en vetenskaplig tilltro till en kunskap om människan som är oberoende av vetenskapens geografiska och ideologiska hemvist. Den etablerade vetenskapliga kunskapen om människan och hennes roll i världen är formulerad i västvärlden, som samtidigt och integrerat med sitt kunskapssökande har använt denna kunskap för att rättfärdiga globala orättvisor och för att avfärda andra traditioners kunskapsanspråk. En tydlig formulering av denna utgångspunkt finner vi redan i titeln till Edward Saids centrala studie *Kultur och imperialism*.

Stora ord och praktik

Man kan säga att postkolonial kritik i grund och botten handlar om att läsa den västerländska traditionens stora ord om universella rättigheter i relation till olika västerländska aktörers koloniala praktik för att se vilket allvar som legat bakom orden.

Västvärldens 'utveckling' och 'framsteg' kan aldrig förstås utan beaktande av det samtida förtrycket av övriga delar av världen. Omvärlden har fått spela rollen av västerlandets motsats, och det betyder att vetenskapens kunskaper om såväl andra områdens folk som kunskapen om oss själva är tvivelaktig, eller åtminstone ensidig. Det betyder även att kolonialismen inte bara berör relationen mellan forna koloniserare och koloniserade.

Praktik och föreställningsvärld

Kolonialismen är en så central del av moderniteten att även svensk moderna identitet och dess relation till omvärlden berörs. Kolonialism är inte bara en erövrande politisk-ekonomisk praktik, det är också en föreställningsvärld som genomsyrat hela den moderna västvärlden, och postkolonial teori hävdar att denna föreställningsvärld och de maktrelationer den omhuldar överlevt den politiska koloniseringens nederlag.

Vad räknas som historia?

En viktig dimension som postkolonial forskning uppmärksammar har att göra med att vi känner till världen främst tack vare historiska berättelser om den. Definitionen av vad som är ett historiskt betraktelsesätt är dessutom skapad inom ramen för de

moderna nationalstatsprojekten i Europa. Ett av de arv denna historiska omständighet givit är att historia för att anses vara riktig historia måste inbegripa Europas plats i den. Om man inte refererar till Väst betraktas man som provinsiell. Den indiske historikern Dipesh Chakrabarty skriver att han känner sig tvingad att alltid referera till europeiska historiker och europeisk historia för att bli accepterad i den globala akademiska världen – medan inget som helst krav på ömsesidigt uppmärksammande av indisk historia ens är möjligt att ställa.

Kolonialiteten som modernitetens tvilling

För att beskriva och förklara på vilket sätt imperialism och kolonialism fortfarande påverkar världen använder Walter Mignolo sammanskrivningen modernitet/kolonialitet. Sammanskrivningen är tänkt att illustrera att det inte finns någon modernitet utan en motsvarande kolonialitet. Termen modernitet används ofta för att beteckna ett tillstånd eller en erfarenhet av det moderna samhället, det är en erfarenhet som ingen i det moderna samhället kan undvika. Den moderna världen är också en kolonial värld och följaktligen är kolonialitet ett tillstånd eller en erfarenhet som finns överallt i det moderna. Kolonialiteten är en erfarenhetsform av imperialism, kolonialism, neokolonialism och postkolonialism.

Kolonialitetens betydelse i samtiden

Även om Sverige inte varit någon stor kolonialmakt är vi liksom alla i den globaliserande världen berörda av kolonialismen. Stora delar av världen har inte haft kraft att styra den koloniala utvecklingen, men många, som Sverige, har deltagit i de bakre leden. Andra, som till exempel Thailand, har snarare drabbats av kolonialismens effekter, utan att för den skull ha förlorat sin formella självständighet. Olika situationer har tvingat, och tvingar, människor och stater till olika strategier för att kunna leva med moderniteten/kolonialiteten.

Sverige har under det senaste seklet uppfattat sig som nära de aktiva skaparna av moderniteten. Det ekonomiska välstånd som har möjliggjort identifikationen med moderniteten är ofrånkomligen också skapat inom den imperialistiska världsekonomin. Den svenska moderna självförståelsen av Folkhemssverige som mer välordnat än andra stater har inte velat kännas vid sina koloniala syskon the white man's burden och la mission civilisatrice.

Nästan varje produkt som konsumeras i Norden har idag spår av neokoloniala förhållanden. Men även varje erfarenhet och gestaltning som görs av den moderna världen påverkas och är en del av kolonialiteten. Inom konsumtions sfären är det oftast vi som njuter frukterna av andras usla förhållanden. På kunskapens och konstens arenor har vi ett starkt historiskt övertag när det gäller att avgöra vad som är korrekt, viktigt och vackert. Kritik mot det svepande vi som återfinns i de föregående meningarna är berättigad. Alla västerlänningar är inte aktiva förtryckare eller ansvariga för all världens elände. Det är givetvis stora skillnader mellan olika länders förhållande till moderniteten/kolonialiteten, såväl idag som historiskt. Men ingen kan säga att de inte varit med och därmed inte behöver bry sig. Kolonialiteten påverkar allas våra möjligheter i livet.